

V Bruseli 20. 5. 2020
COM(2020) 549 final

SENSITIVE* : *Limited to Cabinets*
UNTIL ADOPTION

SPRÁVA KOMISIE

Lotyšsko

Správa vypracovaná v súlade s článkom 126 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie

* Distribution only on a 'Need to know' basis - Do not read or carry openly in public places. Must be stored securely and encrypted in storage and transmission. Destroy copies by shredding or secure deletion. Full handling instructions <https://europa.eu/db43PX>

SPRÁVA KOMISIE

Lotyšsko

Správa vypracovaná v súlade s článkom 126 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie

1. Úvod

Komisia 20. marca 2020 prijala oznámenie o aktivácii všeobecnej únikovej doložky Paktu stability a rastu. Doložka v zmysle článku 5 ods. 1, článku 6 ods. 3, článku 9 ods. 1 a článku 10 ods. 3 nariadenia (ES) č. 1466/97, ako aj článku 3 ods. 5 a článku 5 ods. 2 nariadenia (ES) č. 1467/97 uľahčuje koordináciu rozpočtových politík v časoch prudkého hospodárskeho poklesu. Komisia vo svojom oznámení adresovanom Rade vyjadrila názor, že vzhľadom na očakávaný prudký hospodársky pokles v dôsledku vypuknutia pandémie COVID-19 súčasné podmienky umožňujú aktiváciu doložky. Ministri financií členských štátov vyjadrili 23. marca 2020 súhlas s posúdením Komisie. Aktivácia všeobecnej únikovej doložky umožňuje dočasný odklon od postupu úprav smerom k dosiahnutiu strednodobého rozpočtového cieľa za predpokladu, že to neohrozí fiškálnu udržateľnosť zo strednodobého hľadiska. Pokiaľ ide o nápravnú časť paktu, Rada môže na základe odporúčania Komisie tiež rozhodnúť, že prijme revidovanú fiškálnu trajektóriu. Všeobecnou únikovou doložkou sa nepozastavujú postupy Paktu stability a rastu. Členským štátom to umožňuje odchyliť sa od rozpočtových požiadaviek, ktoré by sa za bežných okolností uplatňovali, zatiaľ čo Komisia a Rada to umožňuje uskutočniť potrebné opatrenia koordinácie politík v rámci paktu.

Z údajov oznámených lotyšskými orgánmi 31. marca 2020 a následne overených Eurostatom¹ vyplýva, že deficit verejnej správy v Lotyšsku dosiahol v roku 2019 úroveň 0,2 % HPD, zatiaľ čo hrubý dlh verejných financií predstavoval 36,9 % HDP. Na základe programu stability na rok 2020 plánuje Lotyšsko v roku 2020 deficit na úrovni 9,4 % HDP, zatiaľ čo dlh sa plánuje na úrovni 51,7 % HDP.

Plánovaný deficit na rok 2020 predstavuje dôkaz *prima facie* o existencii nadmerného deficitu podľa vymedzenia v Pakte stability a rastu.

Na základe uvedených skutočností Komisia vypracovala túto správu, v ktorej sa analyzuje dodržiavanie kritéria deficitu a dlhového kritéria vymedzeného v zmluve zo strany Lotyšska. Dlhové kritérium možno považovať za splnené, keďže miera zadlženosti je pod referenčnou hodnotou 60 % HDP stanovenou v zmluve. V správe sa zohľadňujú všetky závažné faktory a náležite sa prihliada na rozsiahly hospodársky otras, ktorý súvisí s pandemiou ochorenia COVID-19.

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10294648/2-22042020-AP-EN.pdf/6c8f0ef4-6221-1094-fef7-a07764b0369f>.

Tabuľka 1. Deficit a dlh verejných financií (% HDP)

		2016	2017	2018	2019	2020 Komisia	2021 Komisia
Kritérium deficitu	Saldo verejných financií	0,2	-0,8	-0,8	-0,2	-7,3	-4,5
Dlhové kritérium	Hrubý dlh verejnej správy	40,9	39,3	37,2	36,9	43,1	43,7

Zdroj: Eurostat, prognóza Komisie z jari 2020

2. KRITÉRIUM DEFICITU

Na základe programu stability na rok 2020 sa plánuje, že deficit verejných financií v Lotyšsku dosiahne v roku 2020 úroveň 9,4 % HDP, čo je výrazne nad referenčnou hodnotou 3 % HDP stanovenou v zmluve.

Plánované prekročenie referenčnej hodnoty je v roku 2020 výnimočné, keďže je dôsledkom prudkého hospodárskeho poklesu. Vzhľadom na vplyv pandémie COVID-19 sa v prognóze Komisie z jari 2020 predpokladá, že v roku 2020 dôjde k poklesu reálneho HDP o 7,0 %.

Na základe prognózy Komisie z jari 2020, v ktorej sa predpokladá, že deficit zostane nad úrovňou 3 % HDP aj v roku 2021, tak plánované prekročenie referenčnej hodnoty stanovenej v zmluve nie je dočasné.

Stručne povedané, plánovaný deficit je v roku 2020 výrazne nad referenčnou hodnotou 3 % HDP stanovenou v zmluve. Plánované prekročenie sa považuje za výnimočné, no nie dočasné podľa vymedzenia v zmluve a Pakte stability a rastu. Z analýzy teda vyplýva, že kritérium deficitu vymedzené v zmluve a nariadení (ES) č. 1467/97 *prima facie* nie je splnené.

3. ZÁVAŽNÉ FAKTORY

V článku 126 ods. 3 zmluvy sa stanovuje, že ak členský štát nesplní požiadavky vyplývajúce z jedného alebo z oboch uvedených kritérií, Komisia pripraví správu. Uvedená správa „prihliadne tiež na to, či štátny deficit prekračuje štátne výdavky na investície a zohľadní všetky ostatné závažné faktory vrátane stavu hospodárskeho a rozpočtového výhľadu členského štátu na stredne dlhé obdobie“.

Uvedené faktory sú ďalej objasnené v článku 2 ods. 3 nariadenia (ES) č. 1467/97, v ktorom sa takisto stanovuje, že treba náležite zohľadniť „všetky ostatné faktory, ktoré sú podľa názoru dotknutého členského štátu závažné z hľadiska komplexného posúdenia súladu s kritériami deficitu a dlhu, a ktoré členský štát predložil Rade a Komisii“.

V súčasnej situácii je kľúčovým ďalším faktorom, ktorý treba zohľadniť v súvislosti s rokom 2020, hospodársky dosah pandémie COVID-19, ktorá má veľmi významný vplyv na rozpočtovú situáciu a do veľkej miery zneisťuje výhľad. Pandémia zároveň viedla k aktivácii všeobecnej únikovej doložky.

3.1. Pandémia COVID-19

Pandémia COVID-19 spôsobila rozsiahly hospodársky otras, ktorý má výrazný negatívny vplyv na celú Európsku úniu. Dôsledky na rast HDP budú závisieť od trvania pandémie aj

opatrení prijatých vnútroštátnymi orgánmi, ako aj na európskej a celosvetovej úrovni s cieľom spomaliť jej šírenie, chrániť výrobné kapacity a podporiť celkový dopyt. Krajiny už prijali alebo prijímajú rozpočtové opatrenia s cieľom zvýšiť kapacitu svojich systémov zdravotnej starostlivosti a poskytnúť pomoc tým jednotlivcom a odvetviám, ktorých pandémie osobitne zasiahla. Prijali sa aj významné opatrenia na podporu likvidity a iné záruky. Po získaní podrobnejších informácií príslušné štatistické orgány preskúmajú, či tieto opatrenia majú bezprostredný vplyv na saldo verejných financií. Uvedené opatrenia spolu s poklesom hospodárskej činnosti povedú k podstatnému zvýšeniu deficitu verejných financií a dlhových pozícií.

3.2 Strednodobá hospodárska pozícia

Reálny HDP Lotyšska vzrástol v roku 2019 o 2,2 % v dôsledku silnej súkromnej spotreby, ale so spomaľujúcim sa rastom investícií a vývozu. Podľa prognózy Komisie z jari 2020 sa predpokladá, že reálny HDP v roku 2020 klesne o 7 % v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 a súvisiacich opatrení na zamedzenie jej šírenia. Vzhľadom na zatvorené hranice a pokles zahraničného dopytu sa predpokladá, že situácia najviac postihne investície a vývoz, zatiaľ čo spotrebe sa bude dariť lepšie ako v ostatných členských štátoch. Prudký pokles HDP predstavuje zmierňujúci faktor pri hodnotení dodržiavania kritéria deficitu zo strany Lotyšska v roku 2020.

Makroekonomické prognózy sú veľmi neisté, keďže vplyv pandémie COVID-19 bude závisieť od trvania a prísnosti reštriktívnych opatrení. Môže sa stať, že pandémie bude závažnejšia a bude trvať dlhšie, ako sa predpokladalo, čo by si vyžiadalo prísnejšie a dlhodobejšie opatrenia na zamedzenie šírenia. V prípade výroby a stavebníctva neexistujú obmedzenia na strane ponuky. Môže sa teda ukázať, že tieto odvetvia sú odolnejšie, než sa čakalo, ak by došlo k obnoveniu dopytu. Cesta Únie k oživeniu však nemusí byť taká jednoduchá, ako sa plánovalo, a dôsledkom môže byť zdĺhavé zotavovanie sa v Lotyšsku.

3.3 Strednodobá rozpočtová pozícia

Na základe výsledkov rozpočtového hospodárenia a prognózy Komisie z jari 2020 dosiahol štrukturálny deficit Lotyšska v roku 2019 úroveň 1,7 % HDP a pri zohľadnení úľavy spojenej s reformou zdravotníctva vo výške 0,5 % HDP možno konštatovať, že sa blíži k strednodobému rozpočtovému cieľu -1,0 % HDP, čo svedčí o dodržaní požiadaviek Paktu stability a rastu.

V programe stability sa predpokladá, že deficit verejných financií sa v roku 2020 zhorší na úroveň 9,4 %. Očakáva sa, že hospodársky pokles povedie k zníženiu daňových a nedaňových príjmov verejnej správy približne o 5 % HDP. Nárast nezamestnanosti a vyšší dopyt po nemocenských dávkach a dávkach sociálnej pomoci budú stáť podľa predpokladov zhruba 1 % HDP. Okrem toho sa odhaduje, že podporné opatrenia pre podniky a domácnosti zvýšia v roku 2020 deficit verejných financií o 3 % HDP. Medzi opatrenia prijaté v reakcii na krízu patria možnosti odkladu daňovej povinnosti až o tri roky, podpora príjmu pre nepracujúcich zamestnancov a nezamestnaných, ako aj opatrenia na podporu likvidity a sektorov. Väčšina stimulačných opatrení sa má skončiť v roku 2021.

Podľa jarnej prognózy Komisie sa v roku 2020 očakáva deficit verejných financií na úrovni 7,3 % HDP. Predpokladá sa tu podobný účinok stimulačných opatrení ako v programe stability, ale počíta sa s nižším poklesom zamestnanosti, ako aj s nižšími automatickými

stabilizátormi na strane výdavkov v roku 2020. V týchto rozdieloch v makroekonomických a fiškálnych projekciách sa prejavuje vysoká neistota, ktorá okolo nich panuje.

3.4 Iné faktory, na ktoré upozornil členský štát

Lotyšské orgány zaslali 15. mája 2020 list, v ktorom v súlade s článkom 2 ods. 3 nariadenia (ES) č. 1467/97 uviedli závažné faktory. V analýze uvedenej v predchádzajúcich oddieloch sa už zoširoka rozobrali kľúčové faktory, na ktoré orgány upozornili. Predovšetkým možno konštatovať, že nadmerný deficit verejných financií v porovnaní s referenčnou hodnotou stanovenou v zmluve je spôsobený výlučne vplyvom krízy spôsobenej ochorením COVID-19.

4. ZÁVERY

Podľa programu stability sa v roku 2020 plánuje zvýšenie celkového deficitu verejných financií Lotyšska na 9,4 % HDP, čo je výrazne nad referenčnou hodnotou 3 % HDP stanovenou v zmluve. Plánované prekročenie referenčnej hodnoty sa považuje za výnimočné, no nie dočasné.

V súlade so zmluvou a s Paktom stability a rastu sa v tejto správe skúmajú aj závažné faktory.

Keďže plánovaný deficit je výrazne nad úrovňou 3 % HDP, prekročenie nie je dočasné a s prihliadnutím na všetky závažné faktory z analýzy celkovo vyplýva, že kritérium pre deficit vymedzené v zmluve a v nariadení (ES) č. 1467/1997 nie je splnené.